

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-R-071-1/13

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 22 551 77 00
Fax 22 827 64 53

Warszawa, 22.07.2013 TT.

Pan

Bartłomiej Sienkiewicz

Minister Spraw Wewnętrznych

Szanowny Panie Ministrze

W odpowiedzi na pismo Sekretarza Stanu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 28 lutego 2013 r. (BMP-0790-1-2/2013/AD), uprzejmie przedstawiam dodatkowe informacje i stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich.

Na wstępie chciałbym zaznaczyć, iż do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła również odpowiedź Podsekretarza Stanu Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 18 lutego 2013 r. (DWMPC-III-070-6/13/3), z której wynika, iż według Ministra Sprawiedliwości problematyka dotycząca postępowania z nieletnimi przebywającymi w policyjnych izbach dziecka (dalej: PID, Izba), powinna zostać wyłączona z ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 z późn. zm.) [dalej u.p.n.] w związku z okolicznością, że jednostki policyjne są podporządkowane Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Według treści przytoczonego pisma, to stanowisko akceptuje Minister Spraw Wewnętrznych.

Trzeba zauważyć, iż taki podział sposobu regulacji - ze względu na okoliczność, komu podporządkowana jest placówka - jest nieprawidłowy. W raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji za 2012 r., który w najbliższych dniach zostanie opublikowany Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, iż należy rozpocząć kompleksowe i pełne przygotowanie nowej ustawy

o postępowaniu w sprawach nieletnich. Rzecznik uważa, że w nowej ustawie powinno zostać uregulowane postępowanie względem nieletniego na każdym jego etapie realizacji

i powinno ono obejmować wszystkie placówki, w których nieletni może przebywać, bez względu na to komu ona podlega. Nie może być tak, że w ustawie o Policji będziemy

poszukiwać rozwiązań dotyczących nieletnich przebywających w placówkach podległych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, w innej ustawie regulacji dotyczących postępowania wobec nieletnich przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i socjoterapii podległych Ministerstwu Edukacji Narodowej, a w u.p.n. regulacji dotyczących postępowania z nieletnimi w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych z tego względu, że te ostatnie podlegają Ministerstwu Sprawiedliwości. Takie myślenie powinno zostać odrzucone i należałoby oczekiwać aktu prawnego kompleksowego, który będzie gwarantował odpowiedni poziom ochrony prawnej, adekwatny do czasów obecnych, a nie oparty o regulację ponad trzydziestoletnią.

W poprzednim piśmie wskazano, że *Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z wizytacji w policyjnych izbach dziecka przeprowadzonych przez Krajowy Mechanizm Prewencji* [dalej: Raport], zawiera pełny opis zastrzeżeń przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji co do praktyki funkcjonowania PID, jak i wskazuje na konieczność zmian obowiązujących regulacji prawnych w kilku obszarach (np. kontakty nieletnich przebywających w PID z rodziną, w tym telefoniczne, stosowanie środka izolacji nieletniego, badania lekarskie).

W odpowiedzi z dnia 28 lutego 2013 r. Sekretarz Stanu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych zauważył, że kwestię badań lekarskich nieletniego regulują przywołane przepisy rozporządzeń¹, konkludując, że „brak jest przesłanek przemawiających za wdrożeniem wobec nieletnich przyjmowanych do PID szczególnej procedury w tym zakresie”. Należy zauważyć, co także zostało wyartykułowane w poprzednim piśmie, że badanie lekarskie jest czynnością głęboko ingerującą w prywatność osoby. Zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej *ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej\ albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw*. Nie ulega wątpliwości, iż badanie lekarskie ingeruje wprawo do prywatności obywateli (art. 47

---

¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 roku w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U., z 2032 i, poz. 638); rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. z 2012 r., poz. 1102).

Konstytucji RP) i choć art. 31 ust. 3 Konstytucji RP dopuszcza możliwość ingerencji w to prawo, wymaga jednak aby ograniczenia w tej mierze były ustanowione tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne ze względu na inne dobra. Uregulowanie zatem kwestii badań lekarskich w aktach prawnych rangi rozporządzenia nie jest wystarczające. W poprzednim piśmie zwrócono również Państwa uwagę na zalecenia CPT, który postulował aby władze polskie podjęły następujące kroki w policyjnych izbach dziecka: *zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłoczne badania medyczne i regularne wizyty lekarskie lub pielęgniarskie* [§ 44 CPT (2005)3], Potrzeba poddania badaniom lekarskim wszystkich nieletnich przyjmowanych do PID, jest podyktowana okolicznością, że państwo przyjmując obywatela do jakiegokolwiek placówki totalnej bierze za tę osobę pełną odpowiedzialność. W stosunku do nieletnich jest ona większa, gdyż nie zawsze są oni w pełni świadomi zaistniałej sytuacji oraz swojej sytuacji zdrowotnej. W regulacji dotyczącej badań lekarskich nieletnich w PID należałoby również wskazać czy przy badaniu lekarskim może być obecny funkcjonariusz Policji, a jeśli tak*to w jakich okolicznościach.

Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że udzielanie świadczeń medycznych powinno odbywać się poza zasięgiem słuchu i wzroku funkcjonariuszy Policji, o ile lekarz nie prosi o taką obecność, np. ze względu bezpieczeństwa. W przeciwnym razie naruszane jest prawo do intymności i poszanowania godności zatrzymanych oraz prawo do tajemnicy medycznej².

W swoim piśmie z dnia 28 lutego 2013 r., w kwestii możliwości korzystania przez nieletnich z telefonów celem nawiązania kontaktu z rodzicami, wskazujecie Państwo, iż obowiązujące regulacje nie uprawniają nieletnich do tej formy kontaktu. Jak zaprezentowano w treści Raportu w praktyce taka możliwość istniała w niektórych placówkach podczas wizytacji. W swoim piśmie Sekretarz Stanu wskazał, iż art. 40 § 4 u.p.n. *Policja niezwłocznie zawiadamia rodziców lub opiekunów nieletniego o zatrzymaniu. Zawiadomienie przekazywane rodzicom lub opiekunom nieletniego powinno zawierać informacje, o których mowa w § 2 i § 8 ust. 9 regulaminu pobytu w Izbie*³ (chodziło

² Podobne zdanie w doktrynie wyraził A. Mednis, cyt. *pacjent ma również prawo do intymności i poszanowania godności w czasie udzielania świadczeń zdrowotnych, czyli do zapewnienia takich warunków udzielania pomocy lub konsultacji oraz prowadzenia badań, które uniemożliwiłyby obecność osób postronnych*”, zob. A. Mednis, *Prawo do prywatności a interes publiczny*, Kantor Wydawniczy Zakamycze 2006, s, 155,

³ Załącznik Nr 12 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach,

zapewne o § 8 ust. 1 pkt 9 regulaminu) *nieletniemu umieszczonemu w izbie zapewnia się możliwość odwiedzin rodziców, obrońcy lub opiekuna - za zgodą sądu, kierownika izby lub policjanta prowadzącego sprawę*, prawidłowo zabezpieczają prawo nieletnich do poinformowania rodziców lub opiekunów, o umieszczeniu w PID i do kontaktu z nimi, nadto takie ograniczenie ma zabezpieczać prawidłowy tok postępowania w sprawie nieletniego.

Poza argumentacją przytoczoną w poprzednim piśmie RPO wskazać należy, iż nie zawsze przesłanką umieszczenia w PID musi być podejrzenie popełnienia czynu zabronionego. Stosownie do art. 40 § 1 u.p.n. *jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, Policja może zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego [...] gdy nie można ustalić tożsamości nieletniego*. W tej ostatniej sytuacji nie istnieje jakiegokolwiek zagrożenie co do możliwości utrudniania prowadzonego postępowania. Ponawiam zatem swój wniosek ażeby umożliwić nieletnim kontakt telefoniczny z rodzicami, ewentualnie należałoby w przepisach u.p.n. wskazać przesłanki materialnoprawne, uniemożliwiające tę formę kontaktu.

W poprzednim piśmie Rzecznika Praw Obywatelskich wskazano również na brak właściwych regulacji, które stanowiłyby podstawę do ograniczeń kontaktów nieletniego podczas odwiedzin, które polegają na obecności funkcjonariusza Policji podczas spotkania. Ponownie wskazuję, iż ograniczenia w tej mierze powinny być stosowane tylko w uzasadnionych i wyjątkowych sytuacjach, które mogą godzić w bezpieczeństwo placówki, nieletniego lub osób odwiedzających, lub gdy sąd wyda pisemne polecenie udzielenia widzenia w obecności personelu Izby, jednakże przede wszystkim winny istnieć ku takim ograniczeniom stosowne regulacje prawne. Obecnie obowiązujące (cytowany wyżej § 8 ust. 1 pkt 9 regulaminu pobytu w Izbie) nie wskazuje przesłanek ograniczania kontaktów, pozostawiając decyzję o możliwości odwiedzin rodziców, obrońcy lub opiekuna do uznania sądu, kierownika izby lub policjanta prowadzącego sprawę. Żaden przepis rangi ustawowej nie deklaruje ograniczeń co do tych kontaktów nieletniego. Ponawiam zatem wniosek RPO, ażeby kwestia kontaktów nieletniego ze światem zewnętrznym, w tym kontaktów telefonicznych była uregulowana w u.p.n.

Regulacji ustawowej wymaga również umieszczenie nieletniego w pokoju izolacyjnym. W obecnym stanie prawnym regulacje w tej mierze zawiera § 10 regulaminu pobytu w izbie i § 9 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 roku w sprawie szczegółowych zasad pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka⁴, choć jak wskazał Sekretarz Stanu, ten ostatni akt prawny zostanie usunięty z porządku prawnego. Przywołane w poprzednim piśmie Zalecenia CM/Rec(2008)1 1 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi winny być wystarczającą argumentacją do zmiany obecnego stanu prawnego, który dalece różni się od przyjętego tam standardu. W swojej odpowiedzi z dnia 28 lutego 2013 r. Sekretarz Stanu zakwestionował stwierdzenie, iż umieszczenie w pokoju izolacyjnym jest równoznaczne z użyciem środka przymusu bezpośredniego. Przywołane regulacje prawne rzeczywiście nie używają takiego określenia, jednakże przeanalizowanie przesłanek umieszczenia w pokoju izolacyjnym musi prowadzić do wniosku, iż jest nim faktycznie. Paragraf 10 ust. 1 regulaminu pobytu w Izbie stanowi, że *nieletniego będącego w stanie po spożyciu alkoholu lub pod wpływem podobnie działającego środka lub nieletniego stwarzającego swoim zachowaniem zagrożenie dla zdrowia lub życia własnego lub innej osoby do czasu ustania przyczyny tego stanu umieszcza się w pokoju izolacyjnym*. Natomiast, stosownie do § 9 ust.

1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 stycznia 2002 roku *jeżeli zachowanie nieletniego może spowodować zagrożenie bezpieczeństwa jego życia lub zdrowia albo życia lub zdrowia innych osób, w celu rozładowania jego napięć emocjonalnych nieletniego można umieścić w pomieszczeniu izolacyjnym*. W obu cytowanych przepisach przesłanką umieszczenia w pokoju izolacyjnym jest *stworzenie swoim zachowaniem zagrożenia dla zdrowia lub życia własnego lub innej osoby*.

Jeżeli przeanalizujemy treść art. 11 pkt 3 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej⁵, który brzmi *środków przymusu bezpośredniego można użyć lub wykorzystać je w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań: przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby, dojdziemy do*

---

⁴ Dz. U. Nr 10, poz. 104 ze zm.

⁵ Dz. U. z 2013 r., poz. 628.

przekonania, iż nienazwany w przepisach ww. rozporządzeń środek stanowi faktycznie środek przymusu bezpośredniego.

Oprócz przytoczonej argumentacji, wskazać należy, iż umieszczenie w oddzielnym pokoju izolacyjnym wiąże się z dodatkowym ograniczeniem wolności, a zatem znajduje tu zastosowanie przytaczany już art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Trzeba mieć również na uwadze argumentację wskazywaną w orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego. W wyroku z dnia 2 października 2012 r. (sygn. akt U 1/12) Trybunał podał, że „uzależnienie dopuszczalności ograniczeń praw i wolności od ich ustanowienia „tylko w ustawie” oznacza wymóg odpowiedniej szczególności unormowania ustawowego, które powinno być kompletne i samodzielnie określać wszystkie podstawowe elementy ograniczenia danego prawa i wolności, tak aby już na podstawie lektury przepisów ustawy można było wyznaczyć zarys tego ograniczenia (tak np. wyrok z 5 lutego 2008 r., sygn. K 34/06, OTK ZU nr 1/A/2008, poz. 2). Trybunał Konstytucyjny stwierdził też (zob. wyrok z 10 marca 2010 r., sygn. U 5/07, OTK ZU nr 3/A/2010, poz. 20), że do zasad ograniczenia wolności osobistej, które muszą być uregulowane ustawowo, należą wszystkie przesłanki bezpośrednio określające ograniczenie wolności osobistej - w szczególności określenie podmiotu podejmującego decyzję o ograniczeniu wolności osobistej, osób, w stosunku do których decyzja ta może zostać podjęta, oraz przesłanek związanych z tymi osobami, np. ich statusem prawnym, zachowaniem czy sytuacją, w której się znajdują. Tryb ograniczenia wolności osobistej, o którym mowa w art. 41 ust. 1 Konstytucji, to wymagający ustawowej regulacji sposób postępowania (procedura) podmiotu uprawnionego do decydowania o ograniczeniu wolności osobistej”.

W poprzednim wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich wskazała również, że jak wynika z informacji przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji w części Izb⁶ była prowadzona, przez funkcjonariuszy Policji pełniących w nich służbę, praca operacyjno-wykrywcza. Do tego zarzutu nie odniósł się Sekretarz Stanu.

W swoim piśmie natomiast Sekretarz Stanu wskazał, iż w resorcie spraw wewnętrznych została opracowana *Koncepcja rozwiązań organizacyjno-strukturalnych, zmierzających do podniesienia efektywności wykorzystania policyjnych izb dziecka*, która zakłada reorganizację placówek. Uprzejmie proszę o przesłanie wskazanego dokumentu.

---

⁶ Zob. Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z wizytacji w policyjnych izbach dziecka przeprowadzonych przez Krajowy Mechanizm Prewencji, s. 29.

Mając na uwadze powyższe, działając w oparciu o art. 16 ust. 1 i art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 z późn. zm.) zwracam się do Pana Ministra o podjęcie w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości inicjatywny ustawodawczej we wnioskowanej materii.

Jednocześnie informuję, iż stanowisko RPO dotyczące potrzeby dodatkowych regulacji odnośnie umieszczania nieletnich w PID w u.p.n. zostało przekazane Ministrowi Sprawiedliwości.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trocniak
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich